YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
7 päivänä maaliskuuta 1995 *

Asiassa C-68/93,

jonka House of Lords on saattanut tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen yhteisöjen tuomioistuimen tulkintaa koskevan 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan mukaisesti yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen ensin mainitussa tuomioistuimessa vireillä olevassa riita-asiassa,

Fiona Shevill,

Ixora Trading Inc.,

Chequepoint SARL,

Chequepoint International Ltd,

ja

Presse Alliance SA,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

ennakkoratkaisun edellä mainitun 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen (EYVL 1972 L 299, s. 32) 5 artiklan 3 kohdan tulkinnasta, sellaisena kuin se on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä sopimuksella (EYVL L 304, s. 1, ja — muutettuna — s. 77) ja Helleenien tasavallan liittymisestä 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä sopimuksella (EYVL L 388, s. 1),

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat F. A. Schockweiler (esittelevä tuomari), P. J. G. Kapteyn ja C. Gulmann, tuomarit G. F. Mancini, C. N. Kakouris, J. C. Moitinho de Almeida, J. L. Murray, D. A. O. Edwards, J.-P. Puissochet ja G. Hirsch,

julkisasiamies: M. Darmon, jonka jälkeen P. Léger,
kirjaaja: Lynn Hewlett, hallintovirkamies,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet:

— rouva Shevillin, Ixora Trading Inc.: n, Chequepoint SARL: n ja Chequepoint International Ltd:n puolesta asianajotoimisto P. Carter-Ruck & Partnersin valtuuttama H. M. Boggis-Rolfe, barrister,

— Presse Alliance SA: n puolesta asianajotoimisto D. J. Freeman & Co.: n valtuuttama M. Tugendhat, QC,

— Ison-Britannian hallitus, asiamiehenään Treasury Solicitor's Departementin J. D. Colahan, avustajanaan A. Briggs, barrister,

— Espanjan hallitus, asiamiehinään yhteisön oikeudellisen ja institutionaalisen koordinaation johtaja A. J. Navarro González ja valtionasiamies Bravo-Ferrer Delgado,

— Ranskan hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön avustava pääsihteeri H. Renie,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen osaston jäsen N. Khan,

ottaen huomioon käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuudes jaosto, kuultuaan rouva Shevillin, Ixora Trading Inc.: n, Chequepoint SARL:n ja Chequepoint International Ltd:n, edustajanaan H. M. Boggis-Rolfe; Presse Alliance SA:n, edustajanaan M. Tugendhat; Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen, edustajanaan Treasury Solicitor's Departmentin asiamies S. Braviner, avustajanaan asianajaja A. Briggs; Saksan hallituksen, edustajanaan oikeusministeriön asiamies ministerineuvos J. Pirrung; Espanjan hallituksen, edustajanaan M. Bravo-Ferrer Delgado; ja komission, edustajanaan N. Khan, esittämät suulliset huomautukset 21.4.1994 pidetyssä suullisessa käsittelyssä,

kuudes jaosto, kuultuaan julkisasiamies M. Darmonin 14.7.1994 pidetyssä käsittelyssä esittämän ratkaisuehdotuksen,

ottaen huomioon kuudennen jaoston 5.10.1994 tekemän päätöksen siirtää asia yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi,

ottaen huomioon 10.10.1994 annetun määräyksen avata suullinen käsittely uudestaan,

kuultuaan rouva Shevillin, Ixora Trading Inc.:n, Chequepoint SARL:n ja Chequepoint International Ltd:n, edustajanaan H. M. Boggis-Rolfe; Presse Alliance SA:n, edustajanaan M. Tugendhat; Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen, edustajanaan S. Braviner, avustajanaan A. Briggs; Saksan hallituksen, edustajanaan

asiamies Klippstein, Richter; Espanjan hallituksen, edustajanaan M. Bravo-Ferrer Delgado; ja komission, edustajanaan N. Khan, esittämät suulliset huomautukset 22.11.1994 pidetyssä suullisessa käsittelyssä,

kuultuaan julkisasiamies P. Légerin 10.1.1995 pidetyssä käsittelyssä esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Maaliskuun 1 päivänä 1993 tehdyllä päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 15 päivänä seuraavaa maaliskuuta, House of Lords on esittänyt, tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen (EYVL 1972 L 299, s. 32) sellaisena kuin se on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä sopimuksella (EYVL L 304, s. 1, ja — muutettuna — s. 77) ja Helleenien tasavallan liittymisestä 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä sopimuksella (EYVL L 388, s. 1, tämän jälkeen yleissopimus) tuomioistuimen tulkintaa koskevan 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla seitsemän ennakkoratkaisukysymystä koskien yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan tulkintaa.

2 Nämä kysymykset on esitetty riita-asiassa Fiona Shevill, North Yorkshiressä Englannissa asuva Ison-Britannian kansalainen, sekä Chequepoint SARL, Ixora Trading Inc. ja Chequepoint International Ltd -nimiset yhtiöt vastaan Pariisissa sijaitseva ranskalainen yhtiö Presse Alliance SA, joka koskee toimivaltaisen tuomioistuimen määrittämistä sellaisen vahingonkorvausvaatimuksen tutkimista varten, joka johtuu halventavan lehtiartikkelin julkaisemisesta.

3 Asiakirjavihkosta ilmenee, että France-Soir -nimistä sanomalehteä julkaiseva Presse Alliance SA on 23.9.1989 julkaissut artikkelin, joka koskee Ranskan poliisin huumeryhmän Chequepoint SARL:n Pariisin valuutanvaihtoon tarkoitetuissa toimitiloissa suorittamaa toimenpidettä. Tässä France Pressen toimiston antamiin tietoihin perustuvassa artikkelissa mainittiin yhtiö "Chequepoint" sekä "eräs nuori Fiona Shevill-Avril -niminen nainen".

4 Ranskalaisella, Pariisissa sijaitsevalla yhtiöllä, Chequepoint SARL:lla on ollut valuutanvaihtotoimistoja Ranskassa vuodesta 1988 alkaen. Sen ei ole väitetty harjoittavan liiketoimintaa Englannissa tai Walesissa.

5 Fiona Shevill työskenteli tilapäisesti Chequepoint SARL:ssa Pariisissa vuoden 1989 kesällä kolmen kuukauden ajan. Hän palasi Englantiin 26.9.1989.

6 Ixora Trading Inc., joka ei ole englantilainen yhtiö, on harjoittanut vuodesta 1974 alkaen valuutanvaihtotoimintaa Englannissa nimellä Chequepoint.

7 Brysselissä sijaitseva belgialainen holding-yhtiö Chequepoint International Ltd, hallitsee yhtiöitä Chequepoint SARL ja Ixora Trading Inc.

8 Rouva Shevill sekä Chequepoint SARL, Ixora Trading Inc. ja Chequepoint International Ltd., ovat 17.10.1989 nostaneet kunnianloukkauskanteen Presse Alliance SA:ta vastaan High Court of England and Walesissa vaatien vahingonkorvausta France-Soir -lehden niin Ranskassa kuin muissakin Euroopan maissa julkaistujen lehtien osalta, Englannissa ja Walesissa myydyt kappaleet mukaan lukien, sillä perusteella, että edellä mainittu artikkeli on halventava, koska siinä väitetään kantajien kuuluvan huumekauppaverkostoon, jonka lukuun he olisivat suorittaneet rahanpesua. Jälkeenpäin kantajat ovat muuttaneet vaatimuksiaan jättämällä pois

Englannin ja Walesin ulkopuolella myydyt lehdet. Koska kunnianloukkauksen osalta Englannin oikeudessa on perustettu olettamus (presumptio) aiheutetusta vahingosta, kantajien ei ole tarvinnut esittää näyttöä riidanalaisen artikkelin vuoksi kärsimistään vahingoista.

9 Pitää paikkansa, että France-Soir -lehteä jaetaan pääasiassa Ranskassa, ja sen itsenäisten jälleenmyyjien toimittama levikki on erittäin vähäinen Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Arviolta yli 237 000 numeroa riidanalaisesta France-Soir -lehden painoksesta on myyty Ranskassa ja noin 15 500 muissa Euroopan maissa, joista 230 numeroa on myyty Englannissa ja Walesissa (5 Yorkshiressa).

10 France-Soir julkaisi 23.11.1989 oikaisun, jossa täsmennettiin, ettei lehden tarkoituksena ollut väittää, että joku Chequepointin valuutanvaihtotoimiston omistajista tai rouva Shevill olisi sekaantunut huumekauppaan tai rahanpesuun.

11 Presse Alliance SA kiisti 7.12.1989 High Court of England and Walesin toimivallan sillä perusteella, ettei yksikään vahinko ollut aiheutunut Englannissa yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan tarkoittamassa merkityksessä.

12 Tämä väite hylättiin 10.4.1990 tehdyllä päätöksellä. Tätä päätöstä vastaan tehty valitus hylättiin 14.5.1990 tehdyllä päätöksellä.

13 Cort of Appeal hylkäsi 12.3.1991 Presse Alliance SA:n viimeksi mainittua päätöstä vastaan tekemän valituksen sekä lykkäsi asian ratkaisemista Chequepoint International Ltd.:n pyynnöstä.

14 Presse Alliance SA valitti tästä päätöksestä House of Lordsiin, viimeksi mainitulta saamansa valitusluvan nojalla.

15 Presse Alliance SA on olennaisilta osin väittänyt yleissopimuksen 2 artiklan mukaisesti, että ranskalaiset, eivät englantilaiset, tuomioistuimet ovat toimivaltaisia tutkimaan asian yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan mukaisesti, sillä tämän säännöksen tarkoittama paikkakunta, missä vahinko sattui, oli Ranskassa, eikä Englannissa ollut tapahtunut ainoatakaan vahinkoa.

16 Katsoen, että asiaan liittyi yleissopimuksen tulkintakysymyksiä, House of Lords on 1 päivänä maaliskuuta 1993 tekemällään päätöksellä päättänyt lykätä asian käsittelyä, kunnes yhteisöjen tuomioistuin on antanut ennakkoratkaisunsa seuraaviin kysymyksiin:

"1) Tarkoittaako tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa oleva ilmaisu 'paikkakunta, missä vahinko sattui' lehtiartikkelilla aiheutetussa kunnianloukkaustapauksessa:

a) paikkakuntaa, missä lehti on painettu ja pantu jakeluun;

vai

b) paikkakuntaa tai paikkakuntia, missä lehteä luetaan;

vai

c) paikkakuntaa tai paikkakuntia, missä kantajalla on merkittävä maine?

2) Jos, ja siltä osin kuin vastaus ensimmäiseen kysymykseen on b kohdassa mainittu vastaus, vaaditaanko 'vahingon sattumiseksi', että joku tai jotkut lukijoista tunsivat kantajan (tai olivat tietoisia kantajan olemassaolosta) ja ymmärsivät, että artikkelissa tarkoitettiin juuri kantajaa?

3) Jos, ja siltä osin kuin vahinkoa on kärsitty useammassa kuin yhdessä valtiossa (koska lehden numeroita on jaettu ainakin yhdessä muussa jäsenvaltiossa, kuin missä se on painettu ja pantu jakeluun), onko yksi tai useampi erillinen vahinko katsottava aiheutuneeksi jokaisessa jäsenvaltiossa, missä lehti on ollut jakelussa; vahinko, jonka osalta 5 artiklan 3 kohdassa annetaan erillinen toimivalta kussakin jäsenvaltiossa; ja jos näin on, missä määrin tämän teon on aiheutettava vahinkoa, tai kuinka suurta osaa kokonaisvahingosta sen pitää vastata?

4) Sisältääkö ilmaus 'vahinko' sellaiset teot, joiden perusteella kansallinen oikeus tarjoaa oikeussuojakeinon ilman, että vahinko olisi näytettävä toteen, silloin kun ei ole näyttöä todellisista vahingoista tai haitoista?

5) Päättäessään 5 artiklan 3 kohdan mukaisesti, jos (ja missä) 'vahinko' on aiheutunut, onko kansallisen tuomioistuimen ratkaistava kysymys muutoin kuin viittaamalla sen omiin säännöksiin, ja jos näin on, mihin muihin säännöksiin tai mihin muuhun positiiviseen oikeuteen, mitä oikeudenkäyntimenettelyä noudattaen, ja minkä näytön perusteella sen on ratkaistava asia?

6) Jos kunnianloukkaustapauksessa kansallinen tuomioistuin katsoo, että jokin julkaisu (tai ilmoitus) saattaa aiheuttaa oikeudenkäynnin ja tämän julkaisun tai ilmoituksen voidaan katsoa aiheuttaneen ainakin kantajan maineelle tiettyä

vahinkoa, vaikuttaako asiaa käsittelevän tuomioistuimen toimivallan ratkaisemiseen se, että muut jäsenvaltiot saattavat päätyä erilaiseen ratkaisuun niiden alueella julkaistujen samanlaisten tietojen osalta?

7) Ratkaistakseen sen, onko se yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan mukaan toimivaltainen vai ei, minkälaista näyttöä asiaa käsittelevä tuomioistuin voi vaatia kantajalta siitä, että 5 artiklan 3 kohdan edellytykset ovat täyttyneet:

a) yleisesti ottaen;

ja

b) niiden asioiden osalta (jos tuomioistuin katsoo olevansa toimivaltainen), joita ei tutkita uudestaan pääasian yhteydessä?"

Ensimmäinen, toinen, kolmas ja kuudes kysymys

17 Ensimmäisellä, toisella, kolmannella ja kuudennella kysymyksellään, jotka on syytä käsitellä yhdessä, kansallinen ennakkoratkaisukysymykset esittänyt tuomioistuin on pyytänyt yhteisöjen tuomioistuimen aineellista tulkintaa yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa käytetylle ilmaisulle "paikkakunnan ..., missä vahinko sattui", toimivaltaisen tuomioistuimen ratkaisemiseksi sellaisessa vahingonkorvaustapauksessa, jossa vahingonkärsijän vahinko on aiheutettu jakamalla halventavaa lehtiartikkelia useissa sopimusvaltioissa.

18 Näihin kysymyksiin vastattaessa on ensinnäkin syytä muistaa, että poiketen yleissopimuksen 2 artiklan 1 kohdassa vahvistetusta yleisperiaatteesta, jonka mukaan sen sopimusvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia, missä vastaajalla on kotipaikka, yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohta kuuluu seuraavasti:

"Sitä vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa kanne toisessa sopimusvaltiossa:

(...)

3) sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui;

(...)"

19 Vakiintuneen oikeuskäytännön (ks. asia 21/76, Mines de potasse d'Alsace, tuomio 30.11.1976, Kok 1976, s. 1735, 11 kohta, ja asia C-220/88, Dumez France et Tracoba, tuomio 11.1.1990, Kok. 1990, s. I-49, 17 kohta) mukaan tämä erityistä toimivaltaa koskeva sääntö, jonka valinta riippuu kantajan harkinnasta, perustuu erityisen läheiseen liittymään riita-asian ja muiden kuin vastaajan kotipaikan tuomioistuinten välillä, millä perusteella toimivalta voidaan antaa tällaisille tuomioistuimille hyvän oikeushallinnon ja oikeudenkäyntimenettelyn tehokkaan järjestämisen turvaamiseksi.

20 Tämän jälkeen on syytä korostaa, että edellä mainitussa tuomiossaan asiassa Mines de potasse d'Alsace (24 ja 25 kohta) yhteisöjen tuomioistuin on todennut oikeu-

delliselta kannalta, että silloin kun se paikkakunta, missä sopimukseen perustumattoman vahingonkorvausvastuun mahdollisesti aiheuttama teko on tehty, ja paikkakunta, missä vahinko ilmenee, eivät ole samat, yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan sisältämä ilmaus "paikkakunnan ..., missä vahinko sattui" on ymmärrettävä siten, että sillä tarkoitetaan samanaikaisesti paikkakuntaa, missä vahinko on ilmennyt, ja paikkakuntaa, missä vahingon syy (kausaaliyhteydessä oleva tapahtuma) sijaitsee siten, että vastaaja voidaan haastaa, kantajan valinnan mukaan, joko sen paikkakunnan tuomioistuimeen, missä vahinko on ilmennyt tai sen paikkakunnan tuomioistuimeen, jonka alueella tämän vahingon aiheuttanut kausaaliyhteydessä oleva tapahtuma on sattunut.

21 Tässä tuomiossaan yhteisöjen tuomioistuin on itse asiassa katsonut (15 ja 17 kohta), että kausaaliyhteydessä olevan tapahtuman paikkakunta, yhtä hyvin kuin vahingon ilmenemispaikka, voi merkitä huomattavaa liittymää oikeudellisen toimivallan näkökulmasta, koska kukin niistä voi osoittautua erityisen hyödylliseksi näytön ja oikeudenkäyntimenettelyn järjestämisen kannalta.

22 Lisäksi yhteisöjen tuomioistuin on huomauttanut (20 kohta), että yksin kausaaliyhteydessä olevan tapahtuman paikkakunnan valinta johtaisi merkittävässä osassa tapauksia sekaannukseen yleissopimuksen 2 artiklan ja 5 artiklan 3 kohdan toimivaltaperusteiden välillä siten, että tämä viimeksi mainittu säännös menettäisi siltä osin tehokkuutensa (effet utile).

23 Nämä aineellisia vahinkoja koskevat toteamukset pätevät myös samoista syistä muissa kuin varallisuusvahinkotapauksissa, erityisesti niissä tapauksissa, joissa luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön maineelle ja kunnialle on aiheutettu vahinkoa halventavalla julkaisulla.

24 Useiden sopimusvaltioiden alueella jaetulla lehtiartikkelilla aiheutetun kunnianloukkauksen ollessa kyseessä kausaaliyhteydessä olevan tapahtuman paikkakunta

voi olla ainoastaan riidanalaisen julkaisun kustantajan toimipaikka, koska vahinko on sieltä peräisin, ja kunnianloukkaus on ilmaistu ja levitetty sieltä.

25 Loukkaavan julkaisun kustantajan sijaintipaikan tuomioistuimella on siten toimivalta käsitellä vahingonkorvausvaatimus laittoman teon aiheuttaman koko vahingon osalta.

26 Tämä oikeuspaikka on kuitenkin yleensä sama kuin yleissopimuksen 2 artiklassa vahvistetun periaatteen mukaisen toimivaltaperusteen osoittama oikeuspaikka.

27 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on edellä mainitussa tuomiossaan asiassa Mines de potasse d'Alsace katsonut, on syytä tunnustaa vastaajan mahdollisuus saattaa vaatimuksensa myös sen paikkakunnan tuomioistuimen käsiteltäväksi, missä vahinko on ilmennyt, koska muutoin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan olennainen merkitys jäisi tehottomaksi.

28 Vahingon ilmenemispaikkakunta on paikkakunta, missä vahingonaiheuttajan sopimukseen perustumattomaan vahingonkorvausvastuuseen johtava teko on aiheuttanut vahingonkärsijälle vahinkoa.

29 Lehdistön kautta tehdyssä kansainvälisessä kunnianloukkaustapauksessa halventavan julkaisun luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön kunnialle, maineelle ja arvonannolle aiheuttama vahinko ilmenee siellä, missä julkaisua jaetaan, jos vahingonkärsijä on siellä tunnettu.

30 Tämän seurauksena kunkin sellaisen sopimusvaltion tuomioistuimet, jonka alueella loukkaavaa julkaisua on jaettu, ja missä vahingonkärsijä väittää kärsineensä mainettaan koskevan vahingon, ovat toimivaltaisia tutkimaan vahingonkärsijän maineelle tässä valtiossa aiheutetut vahingot.

31 Itse asiassa 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun erityisen toimivallan tavoitteena olevan hyvän oikeushallinnon vaatimuksen mukaisesti kunkin sellaisen sopimusvaltion tuomioistuin, jonka alueella halventavaa julkaisua on jaettu ja missä vahingonkärsinyt väittää maineensa kärsineen vahinkoa, on alueellisesti soveltuvin tutkimaan tässä valtiossa tehdyn kunnianloukkauksen sekä määrittelemään vastaavan vahingon laajuuden.

32 Vaikka pitää paikkansa, että saman riita-asian eri osien tutkimiseen eri tuomioistuimissa liittyy haittoja, kantajalla on kuitenkin aina mahdollisuus saattaa kanteensa kokonaisuudessaan joko vastaajan kotipaikan tuomioistuimen tai loukkaavan julkaisun kustantajan toimipaikan tuomioistuimen käsiteltäväksi.

33 Ottaen huomioon kaikki edellä olevat toteamukset, on syytä vastata ensimmäiseen, toiseen, kolmanteen ja kuudenteen House of Lordsin esittämään kysymykseen, että useissa sopimusvaltioissa jaetulla lehtiartikkelilla aiheutetussa kunnianloukkauksessa yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa käytettyä ilmausta "paikkakunnan ..., missä vahinko sattui" on tulkittava siten, että vahingonkärsijä voi saattaa vahingonkorvausvaatimuksensa kustantajaa vastaan joko sen sopimusvaltion tuomioistuimen tutkittavaksi, missä loukkaavan julkaisun kustantaja sijaitsee; tämä tuomioistuin on toimivaltainen kaiken kunnianloukkauksesta aiheutuneen vahingon osalta; tai sen sopimusvaltion tuomioistuimen tutkittavaksi, missä julkaisua on jaettu, ja missä vahingonkärsijä väittää maineensa kärsineen vahinkoa; tämä tuomioistuin on toimivaltainen tutkimaan ainoastaan oman valtionsa alueella aiheutetut vahingot.

Neljäs, viides ja seitsemäs kysymys

34 Neljännellä, viidennellä ja seitsemännellä kysymyksellään, jotka on syytä käsitellä yhdessä, ennakkoratkaisukysymykset esittänyt tuomioistuin kysyy aineelliselta kannalta, onko sen yhteisöjen tuomioistuimen yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdalle antaman tulkinnan mukaisesti, silloin kun se ratkaisee toimivaltansa vahingon ilmenemispaikan perusteella, noudatettava erilaisia sen kansallisessa oikeudessa säädettyjä erityisiä säännöksiä, silloin kun on kysymys riidanalaisen teon vahingollisuuden arviointiedellytyksistä sekä vahingonkärsijän väittämän vahingon olemassaoloa ja laajuutta koskevista todistussäännöistä.

35 Näihin kysymyksiin vastattaessa on heti syytä muistaa, että yleissopimuksen tarkoituksena ei ole yhtenäistää eri sopimusvaltioiden aineelliseen oikeuteen ja oikeudenkäyntimenettelyyn liittyviä sääntöjä, vaan jakaa oikeudellinen toimivalta yksityisoikeuden alalla eri sopimusvaltioiden välisissä suhteissa sekä helpottaa tuomioiden täytäntöönpanoa (ks. tuomio asiassa C-365/88, Hagen, tuomio 15.5.1990, Kok. 1990, s. I-1845, 17 kohta).

36 Sitä paitsi vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan oikeudenkäyntimenettelyä koskevien sääntöjen osalta voidaan viitata asiaa tutkivan tuomioistuimen kansallisessa oikeudessa sovellettaviin sääntöihin, edellyttäen, ettei näiden sääntöjen soveltamisesta aiheudu haittaa yleissopimuksen tehokkuudelle (effet utile) (sama tuomio, 19 ja 20 kohta).

37 Sopimuksen ulkopuolisen vastuun alalla, johon ennakkoratkaisukysymykset kuuluvat, yleissopimuksen ainoa tarkoitus on määritellä riita-asian suhteen toimivaltainen tuomioistuin tai toimivaltaiset tuomioistuimet sen mukaan, missä sovellettavan lain mukaan vahingoksi luonnehdittu seikka on sattunut.

38 Sitä vastoin yleissopimuksessa ei täsmennetä niitä edellytyksiä, joiden perusteella asianomaista tekoa voidaan pitää vahingonkärsijän kannalta haitallisena, eikä sitä näyttöä, joka kantajan on esitettävä asiaa käsittelevälle tuomioistuimelle, jotta tämä voisi ratkaista, onko vaatimus perusteltu.

39 Asiaa tutkivan tuomioistuimen on täten ratkaistava nämä kysymykset sen oman kansallisen oikeuden lainvalintasääntöjen määräämän aineellisen oikeuden mukaan, edellyttäen, ettei tämän soveltamisesta aiheudu haittaa yleissopimuksen tehokkuudelle (effet utile).

40 Se seikka, että riita-asiaan sovellettava kansallinen oikeus sisältää kunnialoukkaustapauksessa olettamuksen vahingosta ja vapauttaa kantajan esittämästä näyttöä vahingon olemassaolosta ja laajuudesta, ei sinänsä estä yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan soveltamista määritettäessä alueellisesti toimivaltaisia tuomioistuimia tutkimaan lehdistön välityksellä tapahtunutta kansainvälistä kunnianloukkausta koskevan vahingonkorvausvaatimuksen.

41 Näissä olosuhteissa on syytä vastata ennakkoratkaisukysymykset esittäneelle tuomioistuimelle, että riidanalaisen teon vahingollisuuden arviointiedellytykset ja vahingonkärsijän väittämän vahingon olemassaolo ja laajuus eivät kuulu yleissopimuksen soveltamisalaan, vaan sellaisen aineellisen oikeuden soveltamisalaan, jonka asiaa tutkivan tuomioistuimen kansallisen oikeuden lainvalintasäännöt osoittavat, edellyttäen, ettei tämän soveltaminen aiheuta haittaa yleissopimuksen tehokkuudelle (effet utile).

Oikeudenkäyntikulut

42 Ison-Britannian, Saksan, Espanjan ja Ranskan hallitukselle ja Euroopan yhteisöjen komissiolle, jotka ovat esittäneet huomautuksensa tuomioistuimelle, aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Koska esitetty oikeudenkäyntikuluvaatimus kuuluu pääasian asianosaisten osalta kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevaan oikeudenkäyntiin, kansallisen tuomioistuimen asiana on päättääoikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut House of Lordsin 1 päivänä maaliskuuta 1993 esittämät kysymykset seuraavasti:

1) Tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen, sellaisena kuin se on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä sopimuksella sekä Helleenien tasavallan liittymisestä 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä sopimuksella, 5 artiklan 3 kohdassa käytettyä ilmaisua "paikkakunnan ..., missä vahinko sattui" on useissa sopimusvaltioissa jaetulla lehtiartikkelilla aiheutetussa kunnianloukkaustapauksessa tulkittava siten, että vahingonkärsijä voi nostaa vahingonkorvauskanteen kustantajaa vastaan joko sen sopimusvaltion tuomioistuimissa, missä loukkaavan julkaisun kustantaja sijaitsee; nämä tuomioistuimet ovat toimivaltaisia kunnianloukkauksesta aiheutuneen koko vahingon osalta; tai kunkin sellaisen sopimusvaltion tuomioistuimissa, missä julkaisua on jaettu, ja missä vahingonkärsijä väittää maineensa kärsineen vahinkoa; nämä tuomioistuimet ovat toimivaltaisia tutkimaan ainoastaan oman valtionsa alueella aiheutetut vahingot.

2) **Riidanalaisen teon vahingollisuuden arviointiedellytykset ja vahingonkärsijän väittämän vahingon olemassaolo ja laajuus eivät kuulu yleissopimuksen soveltamisalaan, vaan sellaisen aineellisen oikeuden soveltamisalaan, jonka asiaa tutkivan tuomioistuimen kansallisen oikeuden lainvalintasäännöt osoittavat, edellyttäen, ettei tämän soveltaminen aiheuta haittaa yleissopimuksen tehokkuudelle (effet utile).**

Rodríguez Iglesias Schockweiler Kapteyn Gulmann

Mancini Kakouris Moitinho de Almeida Murray

Edward Puissochet Hirsch

Julistettiin Luxemburgissa 7 päivänä maaliskuuta 1995.

Kirjaaja

R. Grass

Presidentti

G. C. Rodríguez Iglesias